

Oameni care au distrus America (si lumea)

Scris de Ninel Ganea
Marți, 09 Aprilie 2013 15:32

History Channel transmite, in aceste zile, un documentar despre nasterea capitalismului american, intitulat "Oamenii care au construit America". Filmul vine ca o confirmare a prejudecatilor simpliste, atat ale celor de dreapta, cat si ale opozantilor. Pentru primii, coteria John D. Rockefeller, Cornelius Vanderbilt, Andrew Carnegie, Henry Ford and J.P. Morgan reprezinta titani ai libertatii economice, un fel de eroi randieni, in timp ce, pentru ceilalti, gasca mai sus amintita este simbolul opresiunii capitaliste, fata invizibila a exploatarei cotidiene, manipularea continua a patimilor noastre. De asemenea, pentru a nu lasa niciun cliseu neatins, avem in film si o punere in scena hiperbolizata a conflictului dintre autoritati (long live Teddy Roosevelt!) si baronii financiari, ceea ce l-a facut pe un comentator american sa declare ca productia ar trebui sa ruleze mai degraba pe un canal de desene animate.

Exista doua perspective prin care putem interpreta aceasta istorie, astfel incat sa lasam in urma categoriile politice false. Prima dintre ele priveste rolul capitalistului in abstract, plecand de la consideratii antropologico-economice minimale. Astfel, cred ca putem defini, fara prea mari batai de cap, scopul principal al antreprenorului ca fiind obtinerea profitului. In vederea satisfacerii acestui deziderat, capitalistul intreprinde o serie de actiuni specifice, in acord cu principiile pietei libere. Acolo unde ea exista. Dar nu neaparat. Pentru ca, daca motivatia principala o reprezinta profitul, mai devreme sau mai tarziu capitalistul isi va da seama ca este obligat de logica economica sa treaca de la antreprenoriat economic la antreprenoriat politic, indiferent de contextul legislativ si social. Pentru ca, daca nu o va face el, foarte probabil competitia i-o va lua inainte. Iar pentru a sta deoparte de politica si a merge solitar in contra curentului, pe langa riscul implicit, e nevoie si de consideratii morale mai serioase, un atasament pentru virtuti si valori intraductibil in termeni financiari. Insa, daca omul de afaceri trece la nivelul etatist, posibilitatile se multiplica, mergand de la tarife economice, reglementari, subventii, pana la crearea unei banci centrale, si, important, sunt cel putin la fel de generoase. Mai mult, daca ne uitam la toate aceste figuri tipice si la situatia lor istorica data, observam ca mijloacele de antreprenoriat politic erau inca subdezvoltate in epoca, cand singura legatura a omului obisnuit cu guvernul federal o reprezenta postasul, ceea ce nu i-a impiedicat peste putin timp sa creeze deliberat toate conditiile necesare, in special celebra Rezerva Federala.

George Santayana povestea, undeva, despre intalnirea avuta cu John D. Rockefeller, in cursul careia i-a mentionat populatia Spaniei, moment in care milionarul, uimit, i-a spus ca trebuie sa sune la firma pentru a le spune ca nu vand suficient petrol acolo. Pentru Santayana, aceasta replica a constituit o revelatie: "I saw in my mind's eyes the ideal of the monopolist. All nation must consume the same things, in proportion to their population. All mankind will then form a perfect democracy, supplied with rations from a single center of administration, as is for their benefit".

Avand in minte aceste premise teoretice, ne putem uita mai atent, din punct de vedere istoric, la personajele "care au construit America". Iar ceea ce observam sunt figuri care corespund perfect profilului capitalist conturat mai sus. In pofida unui inceput antreprenorial glorios, pe o piata inca foarte libera conform standardelor actuale, toti au realizat ca se pot obtine profituri mult mai consistente din interventionism si din restrangerea competitiei pe care John D. Rockefeller o considera a fi "un pacat". Ceea ce socheaza in cazurile de fata, mai ales in privinta triadei Rockefeller, Carnegie, Ford, nu sunt neaparat imixtiunile lor in politica externa a SUA si in multe alte domenii, ci dezvoltarea unui aparat de propaganda pe masura, care sa influenteze deciziile nu doar peste ocean, ci in intreaga lume, si nu neaparat pentru un scop economic imediat. De pilda, John D. donase, pana in anul 1920, aproximativ 100 de milioane de dolari miscarii ecumeniste, cu un interes similar acordat eugeniei. De asemenea, cei trei magnati au cheltuit prin fundatiile lor mai multi bani decat guvernul federal pentru introducerea educatiei publice obligatorii in SUA, explicatia candida a acestei investitii fiind oferita de acelasi Rockefeller: "Nu imi doresc o natiune de ganditori, ci una de muncitori".

E un efort care necesita mult spatiu pentru a detalia toate grozaviile desfasurate de acesti prometei economici (o introducere valabila si utila in subiect este "Wall Street, Banks, and American Foreign Policy" – Murray Rothbard), insa cred ca atentia excesiva acordata monopolistilor capitalisti risca sa oculteze problemele de fond si sa ne arunce intr-o retorica stangista, in care salavarea ar veni, se presupune, de la un stat populat de ingeri binevoitori. Nu ca solutia dreptei, taierea cheltuielilor si atributiilor guvernamentale, ar solutiona dilemele noastre politice si ne-ar oferi o iesire, alta decat pe termen scurt, din criza. Atat forta capitalistilor cat si cea a statului sunt, asa cum au sesizat mai toti conservatorii respectabili, doua fete ale aceleiasi monede. Pentru ca ambele folosesc acelasi tip de antropologie si se bazeaza "pe iluzia ca oamenii pot fi imbunatatiti pe baza principiilor utilitariste" (Russell Kirk). Si din acest motiv alianta "mari oameni de afaceri – mari politicieni – mari intelectuali" reprezinta o necesitate.

Irving Babbitt, un autor din pacate astazi uitat, a anticipat inca de la debutul secolului XX, odata cu explozia capitalistilor exemplari, rezultatul acestei evolutii: "Inca vreo cativa Harrimans si

Oameni care au distrus America (si lumea)

Scris de Ninel Ganea

Marti, 09 Aprilie 2013 15:32

ne-am nenorocit".{jcomments on}